

Arkivpodden

Transkribering av *Självständiga kvinnor 1523?*

Medverkande: Annika Björklund, Claes Gejrot

Produktion och musik: Stefansson Kommunikation AB

Musiken är specialskriven av Aron Stefansson.

Annika Björklund: Det är jätteintressant med de här kvinnorna, som hustru Karin till exempel, som börjar som hushållerska, men sen liksom avancerar till borgerskapet som femöresborgare. Men det finns också några fall där kvinnor har avancerat ytterligare och blivit rådsmedlemmar. Det måste verkligen ha krävt ambition och driv.

[musik]

Claes Gejrot: Välkommen till Arkivpodden. Jag heter Claes Gejrot och i dag sitter vi på Riksarkivet i Stockholm. Riksarkivet har just gett ut boken *Sverige 1523*. En av författarna är med mig här i dag. Annika Björklund, välkommen hit!

Annika: Tack!

Claes: Vem är du, Annika, egentligen?

Annika: Ja, jag är kulturgeograf. Jag har jobbat på Riksarkivet i ungefär tio år, och jag jobbar med medeltidskällor här på Riksarkivet.

Claes: Det är ju ofta männens historia som berättas, men så behöver det inte alltid vara. Hur var det att vara kvinna 1523? För det är nämligen det som din artikel behandlar.

Annika: Precis. Ja, det korta svaret, det är nog att det var ganska besvärligt. Fattigt för många, svårt, men det finns också lite nyanser i det. Men det korta svaret är nog att det var rätt så besvärligt.

Claes: I inledningen av din artikel pratar du om en osynlig makt genom kvinnliga nätverk. Det där tycker jag lät spännande. Hur menar du egentligen med det?

Annika: Nej, men jag tänker att i alla sociala sammanhang finns det nätverk. Det liksom skapas av samspelet både bland män och kvinnor, när man träffas och när man har med varandra att göra. Ibland är de formella och officiella, kanske speciellt då när det handlar om makt. Men ifall man inte har någon officiell eller formell makt, då blir de informella nätverken mycket viktigare. Det är här som den osynliga makten kanske finns, eller ibland finns. Att man till exempel genom... Att man som bekant med människor eller släkt med personer, via kanske en kvinnlig vän eller släkting, möjligen kunde påverka mer officiella händelser i samhället och mer formella maktbeslut, som man själv inte hade möjlighet att fatta, men som andra tog. Och då kunde man kanske påverka dem. Och det är där jag tänker att den här lite mer osynliga makten skulle kunna finnas.

Claes: Du har ju i din artikel till att börja med fokuserat på en kvinna, nämligen Ida Månsdotter, som levde vid den här tiden i södra Sverige.

Annika: Ja, precis.

Claes: Vem var hon egentligen?

Annika: Ja, Ida, hon kom från en öländsk frälsesläkt, men Ida, hon bodde inte på Öland vid den här tiden i början av 1500-talet. Hon var gift med en man som hette Lasse Tyste och de bodde tillsammans i Östergötland. Men när vi möter Ida i de här texterna, breven, som finns bevarade, då har hon precis blivit änka. Hon hade ärvt flera gårdar på Öland, men också några i Småland och några i Östergötland också. En del var också mannens gårdar, förmodligen.

Claes: Om man förenklar kan man säga att hon hade ärvt både från sin mans sida och från sitt eget arv från rika släktingar som hon hade ärvt, helt enkelt.

Annika: Precis.

Claes: Så det var en förmögen kvinna, det här.

Annika: Ja, det var en förmögen kvinna. Och det kan ju också vara gårdar som de två, Ida och Lasse i Torp, hade köpt tillsammans.

Claes: Men det jag märker att du skriver mycket om, det är hennes så att säga förhållande till biskopen i Linköping, Hans Brask.

Annika: Just det.

Claes: Och på vilket sätt kommer han in i bilden här?

Annika: Han kommer in på så vis att Ida var skyldig honom pengar, eller hon var tvungen att betala pengar till honom för skulder som hon och hennes make tillsammans hade, men också en ytterligare släkting vars skulder hon hade ärvt. Det här gjorde ju att det var lite besvärligt för henne rent ekonomiskt.

Claes: Och då sålde hon sina gårdar för att klara av sina skulder till biskopen.

Annika: Ja, precis.

Claes: Var det vanligt att folk var skyldiga Hans Brask pengar?

Annika: Ja, vid den här tiden verkar det ha varit väldigt vanligt. Det hade ju varit en, vad ska man säga, nedgång ekonomiskt i Sverige, men också politiskt hade det varit lite instabilt, kan man säga. Och det verkar ha varit många personer i den här samhällsklassen som hade skulder.

Claes: I dag när vi tänker på biskopar, kanske man blir förvånad när man förstår att biskoparna vid den här tiden kunde ägna sig åt och låna ut pengar?

Annika: Ja visst.

Claes: Men det var inte ovanligt, alltså?

Annika: Nej, uppenbarligen var det inte det.

Claes: Hur slutade det för Ida, egentligen? Måste hon sälja allt hon har och blir hon fattig på kuppen?

Annika: Ja, alltså, det här med att äga som frälsevinna eller del av aristokratin, då hade man de här gårdarna mycket som ... Man hade inkomster från de räntor som man fick in från de här gårdarna. Det var en ganska viktig inkomstkälla. Men hon hade skulder på nästan 600 mark till biskopen. Det är klart att det måste ha påverkat. Både att inte äga de här gårdarna, men också ... Ja, allting för henne. Det verkar ändå som att hon kunde ... Hon behövde inte sälja alla sina gårdar. Hon kunde behålla ett visst antal gårdar så att hon fortfarande räknades till frälsevinna.

Claes: På den här tiden krävdes väl, om man var gift, att man blev änka för att man skulle kunna få hantera sin egen ekonomi. Är det rätt tänkt?

Annika: Ja, alltså det var ju ... Man hade ju ett förmyndarskap, som man som kvinna var begränsad av.

Claes: Det vill säga att mannen var förmyndare?

Annika: Ja, precis. Som änka hade man möjligheter och kontroll över den typen av handlingar, ekonomiskt och så där. Men det är också samtidigt som många frälsekvinnor ändå har agerat i samhället, som vi ser via de här breven. Kvinnorna var kanske ändå inte så begränsade, som det kanske vid första anblicken kan låta, vid den här tiden.

Claes: Kan man säga att Ida Månsdotter är så att säga typisk för änkor på landsbygden? Som att det fanns flera som agerade som hon, som tog hand om sin ekonomi och köpte och sålde?

Annika: Ja, det är alltid svårt att generalisera, förstås. Frälset, som var den samhällsklassen som hon tillhörde, utgjorde bara en väldigt liten procent av all befolkning på landsbygden. Om man tänker på hela landsbygdsbefolkningen kan man väl kanske inte riktigt säga att hon är ett typiskt exempel. Men hon var ju väldigt självständig och hade såna möjligheter, eftersom hon då kunde lösa de här affärerna. Hon kunde klara sin ekonomi och reda upp de här affärerna och alla de här skulderna, genom att sälja det här till biskopen. Och hon gör ju det, precis som vi har pratat om, som änka och myndig.

Claes: Då är det en intressant fråga som jag tycker man måste ställa här. Kan du berätta lite mer hur du har gått till väga? Vilka källor du har hittat och hur du har använt dem?

Annika: Min utgångspunkt, tror jag, det var nog medeltidsbrev. Man kan söka fram vilka brev som finns utfärdade 1523 och vilka av de breven som är utfärdade av kvinnor. Det var så jag hittade Ida Månsdotter. Jag tror att det är nio eller tio brev just 1523 som hon skriver om de här skulderna.

Claes: Tror du att hon skriver dem själv? Hon utfärdar dem, hon har nog en skrivare som hjälper henne.

Annika: Det har hon, och de är också bevarade i avskrifter. Så visst, hon har inte suttit och skrivit med pennan själv, men hon har ...

Claes: Det kan ju hända i och för sig, vi ska inte helt utesluta det, men det är väldigt ovanligt.

Annika: Ja. Jag blev ganska fångad av ... Hon formulerade, eller ja, hon har väl formulerat breven. De är ganska personliga, till viss del. Dels handlar det om de här gårdarna som hon måste sälja, eller hon ger dem, säljer dem, till biskop Brask för att lösa sina skulder. Men hon skriver också att hon gör det här för "min kännbara nöd och fattigdoms skull i denna hårda tid". Och det är ju en ganska personlig formulering.

Claes: Verkligen.

Annika: Det måste ha varit en jobbig situation för henne att ha de här skulderna. Hon hade ju också nyss blivit änka. Men man kommer ganska nära henne i det här.

Claes: Det låter verkligen som det och det är ju intressant, för det här brevmaterialet brukar oftast vara fastighetstransaktioner, så att säga, och väl utan den här typen av personliga passager.

Annika: Ja.

Claes: Om man nu tittar lite på kvinnor som tillhör de andra klasserna, bondeklassen, till exempel, på landet, vad kan vi säga om dem?

Annika: Det är en ganska intressant längd som finns bevarad från Söderköping för just året 1523.

Claes: En längd, vad menar du med det?

Annika: Ett dokument.

Claes: Är det en skatteredovisning?

Annika: Det redovisar lite olika saker, men bland annat löner vid den här tiden. Där kan man hitta olika kategorier av, ja, arbetare kan man kanske kalla dem, eller mer vanligt folk, vad de har tjänat. Då har man som exempel att pigor, de kunde tjäna två mark om året.

Claes: Nu måste vi nästan stanna upp här och tala om hur mycket en mark är. Du sa förut att Ida hade skulder på 600 mark.

Annika: Ja.

Claes: Jag har läst nånstans att en mark motsvarar ungefär priset på en oxe.

Annika: Ja, nånting sånt. Vid den här tiden kostade en ox ungefär så där mycket.

Claes: Ja.

Annika: Men pigor, två mark om året. En kategori som kallas arbetskvinnor kunde tjäna mellan kanske 8 och 11 mark om året.

Claes: Vänta lite nu, du skiljer mellan pigor och arbetskvinnor?

Annika: Ja, det är det som det här dokumentet gör. Det framgår inte riktigt vad de här arbetskvinnorna, vad de gjorde för nånting. Men i andra typer av dokument kan man hitta ... Förmodligen hade de som kallas för arbetskvinnor mer ansvar.

Claes: Är detta i städerna eller på landsbygden?

Annika: Ja, det framgår ju inte riktigt, men längden är skriven i Söderköping, så det verkar som att det är i stan. Men det kan ju också vara att bara längden är tillkommen i nåt sammanhang som vi inte riktigt vet.

Claes: Du pratar i din artikel, eller skriver i din artikel, skulle jag kunna säga, om en hustru Karin. "Hustru" innebär ju att hon är gift.

Annika: Ja, just det.

Claes: Men hon arbetar som hushållerska hos en präst i Arboga. Hur kan det här komma sig? Hon kan alltså ha det här arbetet medan hon är gift, så där är inte mannen förmyndare, alltså?

Annika: Det är väldigt svårt att svara riktigt på det. Hon skrivs ju som, precis som du säger, hustru, och det brukar ju betyda att man är gift. Så man vet inte riktigt. Men det finns flera andra kvinnor också som jobbar som hushållerskor i städerna, till exempel i Arboga. Man vet ju väldigt lite i allmänhet om de här personerna.

Claes: Ja, du skriver också om att kvinnor kunde erhålla borgerskap, alltså bli borgare. Vad innebar det?

Annika: Det man brukar prata om när man pratar om borgerskap, alltså grunden för det, det var att man ägde fastigheter i staden, eller i alla fall en fastighet, och att man då hade en rättighet att bedriva handel. Men det fanns också nånting som kallas för femöresborgare.

Claes: Jaha. Femöresborgare?

Annika: Ja, och det här står omskrivet redan i Magnus Erikssons landslag, att man kunde få bli en sån här femöresborgare.

Claes: Magnus Erikssons landslag är alltså från 1350, ungefär.

Annika: Precis. Här skriver man att även om man inte ägde en fastighet i staden kunde man få betala en avgift, alltså då fem öre, för att under en tidsbegränsad period, det brukade vara sex år, få bedriva handel under förutsättning också att man betalade de andra avgifter som var kopplade till det här borgerskapet.

Claes: Det låter ändå som lite kontroversiellt, det här. Mot betalning släpper man in en ny kategori som får bedriva handel och köpenskap och så där i stan.

Annika: Ja, precis.

Claes: Var det reaktioner, tror du, mot detta?

Annika: Det verkar som att över tid har det här kanske missbrukats, kan man säga, att folk betalade fem öre men sen betalade man inga andra avgifter. Det finns dokument där man beskriver det här som ett stort problem. Bland annat Gustav Vasa skriver om det här, och han tycker att de här femöresborgarna, de förstör handeln i städerna, så han vill ha bort dem.

Claes: Men han lyckas inte?

Annika: Ja, delvis lyckas han. Det finns en förordning, eller vad man ska kalla det för, från ... Jag tror det är 1531, där han då säger att de ska inte få vara i städerna längre. Men samtidigt verkar det som att det fortsätter. Man ser i Arbogas tänkebok, i det materialet, att man fortsätter att betala pengar på det här viset för att bli den här typen av borgare. Och i Arboga finns det ingenting i materialet som säger att det har varit ett problem i just den staden, men däremot i Stockholm, till exempel, har man haft stora problem med det här.

Claes: Det känns ju som att Arboga är lite mer modernt än Stockholm, att kvinnor får större möjligheter där.

Annika: Ja.

Claes: När jag läste vad du skriver om de här kvinnorna i Arboga får jag nästan lust att kalla dem för entreprenörer.

Annika: Ja.

Claes: Jag vet inte, vad tycker du?

Annika: Jo, men det skulle man ju absolut kunna säga. Dels att kvinnor har försörjt sig som borgare, men det är jätteintressant med de här kvinnorna, som hustru Karin till exempel, som börjar som hushållerska hos nån person, men sen liksom avancerar till borgerskapet som femöresborgare. Men det finns också några fall där kvinnor har avancerat ytterligare och blivit rådsmedlemmar. Det måste verkligen ha krävt ambition och driv. Det är inte bara nånting som händer automatiskt, utan man förstår att de här kvinnorna ville nånting.

Claes: Så vad du hittar här nu, det är ju en karriärväg, kan man säga, för kvinnorna. Man kan sluta som rådman, eller ska vi säga rådkvinna, i en stad vid 1500-talets början. Vi pratar ju om 1520-talet. De deltar i stadens beslut då.

Annika: Ja, de måste ju ha gjort det, och det känns som att det här är nog inte riktigt uppmärksammat tidigare. Kvinnorna som är borgare, ofta så ... Man har ju uppmärksammat att det står att det är kvinnor som är borgare, men man har på nåt vis ofta antagit att det

är kvinnor som har övertagit sin mans verksamhet på nåt sätt, att det är därför de kallas borgare. Men det verkar inte vara riktigt så.

Claes: Men jag missförstår inte det hela nu, utan vi pratar ju hela tiden om städerna.

Annika: Ja.

Claes: Eller hur?

Annika: Ja.

Claes: Och då måste man komma ihåg att det är en liten del av alla kvinnor i Sverige vid den här tiden som bor i städerna. Men det är ändå, tycker jag, värt att lyfta det här, att där finns det en möjlighet. Kan man dra den slutsatsen att man levde ett bättre liv som kvinna i en stad än på landet?

Annika: Ja, det kanske faktiskt var så att man hade fler möjligheter. Det är i alla fall det vi ser i materialet. Nu är det ju väldigt svårt. Det är väldigt, väldigt begränsat med material för landsbygden, men i städerna ser man ju faktiskt att ja, man hade möjligheter som vissa personer, vissa kvinnor, faktiskt tog och använde sig av för att få det bättre, vad det verkar. Sen får man också komma ihåg att arvmässigt skilde sig städerna och landsbygden åt just för kvinnor. I städerna redan under medeltiden ärvde kvinnor lika som männen. Både systrar och bröder ärvde femtio procent. Och så var det inte på landsbygden. Landslagen säger ju att kvinnorna ärver en tredjedel. Så det var också en skillnad som faktiskt fanns och som fanns innan 1523 också.

Claes: Om vi lämnar Arboga för ett ögonblick och tittar lite på Stockholm, som ju var huvudstad redan vid den här tiden. Där har du hittat en intressant källa som berättar om helga lekamens gille. Jag kanske först ska fråga dig vad detta var för nånting, helga lekamens gille?

Annika: Ja, det fanns ju då ett antal. I Stockholm tror jag att det fanns 21 kända gillen och det var ju liksom en ... Ja, man kunde vara medlem i de här gillena.

Claes: En sorts klubb, eller?

Annika: Ja, kanske man kan kalla det nån sorts klubb. När man blev medlem, och särskilt i det här helga lekamens gille, fick man också del i deras ... Ja, dels anordnades det olika festligheter vid helgondagar och sånt där, men man kunde också få del i det här gillet förböner. Så även som död hade man en ...

Claes: Men vänta nu. Man kunde blir medlem som död?

Annika: Ja, faktiskt kunde man det. Just för att få del av de här förböner. Det var tydligen väldigt viktigt vid den här tiden.

Claes: Ja, okej, jag förstår. För att man ska hamna i himlen till slut.

Annika: Ja. Så att det skulle bli en kortare tid, eller kanske ingen tid.

Claes: Så helga lekamens gille var en religiös organisation?

Annika: Ja, det var det. Det var en religiös organisation. Men det här materialet, det är ju framför allt räkenskaper som är bevarade och medlemslistor, men de skriver också om att det anordnades festligheter vid olika tillfällen och man bar runt olika kors eller ljus och så där.

Claes: Processioner, helt enkelt?

Annika: Ja.

Claes: Du, en intressant sak med helga lekamens gille i alla fall, som du skriver om här, det är att både adelns kvinnor, alltså aristokratins kvinnor, kunde vara medlemmar, och enkla pigor kunde vara medlemmar. Så är det, alltså?

Annika: Ja, uppenbarligen var det så och det känns ju väldigt oväntat, eller man blir lite förvånad, känns det som. Men vem som helst verkar ha kunnat vara medlem i det här gillet. Många av de här medlemmarna i helga lekamens gille, men också i andra gillen, var

kvinnor, dessutom. Men vi ser i medlemslistorna vilka avgifter som har betalats in. Det finns pigor som också är medlemmar, men de har inte betalat någon avgift.

Claes: Där är en viss skillnad, alltså.

Annika: Ja, så att även om man inte hade ekonomiska möjligheter att erlägga någon avgift till det här kunde man få vara med ändå. De här gillena tror jag var väldigt viktiga för gemenskapen i samhället, kanske. Det finns ungefär 180 gillen i hela Sverige och många var i städerna, men även på landsbygden har det funnits. En del var mer slutna gillen, som var till bara för präster, kanske, eller bara för köpmän. Men många, som det här helga lekamens gille, var ett allmänt gille där personer från olika delar, både män och kvinnor, var medlemmar. Och kanske var det så att de här gillena i städerna var viktigare rent socialt än de på landsbygden. Om man tänker att till städerna har man kanske flyttat ... Man har kanske tappat en del av sin tidigare gemenskap eller sociala sammanhang och då hade man kanske större behov av att kunna vara medlem eller vara del i en sådan här sammanslutning, för att få, ja, kanske hjälp i olika sammanhang. Den typen av hjälp som man kunde få automatiskt på landsbygden från sina släktingar.

Claes: Du har ju nu räknat upp olika exempel. Ja, i din artikel räknade du upp att kvinnor kunde arbeta som hushållerskor och de kunde vara bagare, till exempel, har du pratat om. Vilka andra sätt fanns det, vilka andra yrken fanns det som var öppna för kvinnor i städerna?

Annika: Ja, i källmaterialet framkommer det att det fanns till exempel väverskor, och bland annat då i det här helga lekamens gille fanns det ett antal väverskor. Man verkar också ha kunnat jobba inom sjukvård på kanske helgeandshus och i såna sammanhang. I Arboga finns det exempel på att kvinnor har jobbat som köttmåglare, alltså någon typ av ...

Claes: Slaktare?

Annika: Slaktare, ungefär, ja. Många kvinnor jobbade också med och sälja saker, olika saker, förmodligen i bodar och på torget och så. Kanske grönsaker, men säkert mycket annat också. Men det var

bara en sak som jag tänkte på med det här med hur man kunde försörja sig.

Claes: Ja?

Annika: Det är nämligen en kvinna i Arboga under 1460-talet. Då är det en kvinna där som verkar ha hållit på med bankverksamhet i någon form.

Claes: Oj!

Annika: Hon heter hustru Margit och hon bor vid bron i Arboga. Och 1467 framgår det att hon förvarar pengar i penningpåsar i ett skåp på sin gård inne i stan.

Claes: En sparbank, kanske?

Annika: Ja, och folk som säljer och köper varor förvarar pengar och ibland, verkar det som också, varor hos henne.

Claes: Jag hoppas att hon hade ett bra säkerhetsarrangemang.

Annika: Ja, men precis, man hoppas det.

Claes: Där vid Arbogaån.

Annika: Det är en ganska ... Ja, jag blev lite förvånad.

Claes: Jag funderar på om vi skulle prata lite om den tredje delen av din artikel. Högfrälset, alltså de riktigt fina damerna, pratar du om mot slutet.

Annika: Ja, det här är då ett antal kvinnor som har väldigt nära kopplingar, släktband och sånt, till många av de personer som blir avrättade vid Stockholms blodbad. De här kvinnorna, flera av dem blir tillfångatagna 1520. Flera sitter fortfarande i fångenskap 1523. Hela det året är de i Danmark och sitter där fängslade.

Claes: Vi kan ju skjuta in där, som jag förstår det, att det var ett 80-tal personer som avrättades i Stockholm i Stockholms blodbad i november 1520, men alla var män.

Annika: Ja, vad vi vet så fanns det ingen kvinna bland de avrättade.

Claes: Men deras familjer kunde då ...

Annika: Ja, deras hustrur, deras systrar och även många barn var med i den här fångenskapen.

Claes: Släpptes de ut då när Gustav Vasa kom till makten? Kunde han förhandla?

Annika: Ja, men det verkar ha tagit väldigt lång tid och man kanske hade annat som kändes viktigare vid den här tiden, rent politiskt. De här kvinnorna var kanske inte högprioriterade, men vi vet ju inte heller riktigt under vilka förhållanden som de satt där i fångenskap i Danmark på olika håll.

Claes: Men kung Gustav, han skriver till sin danska kollega och begär att kvinnorna ska skickas hem till Sverige.

Annika: Precis, precis. Men det är ändå ett väldigt utdraget förlopp kring det här. Bland andra Kristina Nilsson Gyllenstierna sitter fånge.

Claes: Alltså Sten Sture den yngres gemål.

Annika: Ja, och även hennes mamma Sigrid Eskilsson Banér sitter i Danmark i Köpenhamn, och Kristinas barn, några av barnen i alla fall, är med. Och flera av de här kvinnorna dör i fångenskapen. Man tror att det kanske är pesten. Och även flera barn dör.

Claes: De sitter i Köpenhamn, eller?

Annika: Ja, det är lite oklart. Kalundborg sitter de i vid ett lite senare tillfälle. Men Blåtårn pratas det om i vissa källor att dom sitter i först. Och kanske att den danska drottningen hade nånting med att göra att de ... Man vet inte vilka förhållanden, som sagt, som de satt i.

Claes: Det kan ju hända att de behandlades väl, men att omständigheterna gjorde att de blev sjuka.

Annika: Så kan det ju mycket väl ha varit.

Claes: Det vet vi ju faktiskt inte.

Annika: Nej.

Claes: Eller så behandlades de inte väl.

Annika: Det var en väldigt sårbar situation som de här väldigt högadliga personerna befann sig i. Eftersom de blev tillfångatagna framtog man dem alla deras möjligheter att agera. På det sättet blev de nästan som brickor i nåt politiskt maktspel som de inte alls kunde styra över på egen hand. Ja, men man kan ju tänka sig då att ... Just fångenskapen i sig har jag funderat lite på. Oavsett hur förhållandena var, men de kanske ändå inte var som de här personerna var vana vid. Man hade inte ganska bra mat och de fina miljöer man befann sig i. Fångenskapen kanske liknade mer en livssituation rent kanske ekonomiskt som fattigare personer hade.

Claes: Omvända världen.

Annika: Ja, man blev förflyttad till förhållanden som man inte alls var van vid och det måste ju i sig ha varit ganska förnedrande för de här högättade kvinnorna.

Claes: Ja, nu ska vi ju säga här att det är ju inte alla frälsekvinnor i Sverige som tas till fånga.

Annika: Nej, oh nej.

Claes: Det kanske är ett dussin eller nånting sånt vi pratar om?

Annika: Ja, nånting sånt.

Claes: Ja, men det är de allra högsta, det allra högsta skiktet.

Annika: Ja.

Claes: En sak som jag tycker att vi måste tänka lite mer på, det är det här med källorna. Hur har du fått reda på de här intressanta uppgifterna om kvinnor, i flera fall ovanliga och nya uppgifter? Hur har du burit dig åt?

Annika: Jo, jag har använt bland annat Arbogas tänkebok.

Claes: Vad är en tänkebok?

Annika: En tänkebok är en dombok, kan man säga, för en stad. De här tänkeböckerna finns bevarade för Arboga och Stockholm, Kalmar och några till. Jönköping. De är inte så vanliga, men just Arbogas tänkebok och Stockholms är väl de som är mest utförliga materialmässigt. Men jag har gått igenom Arbogas tänkebok för mitt, om man säger vanliga jobb på Riksarkivet, och i samband med den här artikeln har jag tittat på vilka kvinnor det är som nämns just 1523. Och det var på det sättet jag hittade den här hushållerskan, bland annat, som också sen blir borgare 1523, femöresborgare. Och sen har jag då använt den här tänkeboken för att hitta om det finns fler personer som den här hushållerskan fast kanske andra år, intilliggande eller tidigare eller senare, och på så sätt hittat fler personer, fler kvinnor, som är intressanta i det här sammanhanget. Sen är det ju då den här räkenskapen från helga lekamens gille.

Claes: Jag förstår att du har gått igenom väldigt mycket källmaterial. Är allt det här materialet tryckt så att man kan gå till ett bibliotek och ...

Annika: Nja, inte de här medeltidsbrevet, de är inte tryckta, men ...

Claes: Inte för de här åren, i alla fall.

Annika: Nej, inte för de här åren. Precis. Men Arbogas tänkebok är tryckt, och även helga lekamens gilles räkenskaper. Så de är tillgängliga i tryckt bokform.

Claes: Tror du att de här källorna har mer att ge för dem som är intresserade av att ge sig i kast med nåt liknande?

Annika: Det kan de nog ha.

Claes: Ja, ja.

Annika: Absolut. Det tror jag.

Claes: Det är väldigt spännande att det ändå finns bevarat.

Annika: Ja.

Claes: Om du, som har skrivit den här artikeln och kommit nära de här olika kvinnorna, om du får välja en av de kvinnor du har läst om ...

Annika: Ja?

Claes: Vem skulle du välja att vara?

Annika: Ja, jag vet inte om jag skulle vilja välja nån ...

Claes: Kanske inte den som sitter i tornet i ...

Annika: Nej, nej.

Claes: I Köpenhamn.

Annika: Alltså, det är ju så, precis som vi har pratat om, att utifrån materialet verkar det ju som att i Arboga hade många det ganska bra

om man kunde göra saker för sin försörjning. Man hade nån form av makt i det här samhället eller över sitt eget liv, verkar det som. Men man får ju också komma ihåg att tiden i sig var ... Det var väldigt mycket som var väldigt dåligt. Jag menar, många kvinnor dog i barnsäng.

Claes: Det gick en pestepidemi.

Annika: Ja, det var väldigt mycket sjukdomar hela tiden. Det fanns ju väldigt lite medicinsk, liksom ... Man hade ju inte alls den möjligheten. Ja, det känns lite svårt att välja nån så, men jag tycker att det samtidigt är väldigt intressant att tänka på de här personerna. Det är egentligen bara Ida Månsdotter som själv har formulerat de dokument som finns kvar, men i de andra källorna nämns bara de här personerna vid namn. Namn och vad de har sysslat med. Men det är intressant att tänka på att vissa saker måste ju ändå ha varit gemensamt eller ungefär likadant som i dag, alltså saker som vi också ser som bra i dag. Att man har varit glad ibland och skrattat, förmodligen, och man har haft vänner och man har väl hoppats på olika saker och en del kanske har funkad.

Claes: Och så kanske man har mött likasinnade på ett gille.

Annika: Precis.

Claes: Där man kan ha suttit och pratat, skvallrat och haft trevligt en kväll, kanske.

Annika: Jo, det verkar så.

Claes: Det låter ju ganska lockande.

Annika: De där sakerna känns trevliga som kontrast till det som var besvärligt och inte så kul alla gånger.

Claes: Nej, precis. Ja, men då tycker jag att vi har gått igenom din artikel och pratat om den från många olika synvinklar. Det var jättetrevligt att sitta och prata. Tack så mycket.

Annika: Ja, tack så mycket.

Claes: Ja, men då kanske jag avslutningsvis skulle säga några ord bara om boken där din artikel, Annika, ingår. Det är alltså en bok som vi nu har publicerat på Riksarkivet. Den heter Sverige 1523, ett ganska lämpligt namn för den behandlar Sverige från många olika sidor under detta år. Till att börja med är det ju de politiska förvecklingarna. Det är kungavalet den 6 juni som står i centrum, men sen är det olika viktiga personer som behandlas. Det är språken, det är religionen, vilken mat man åt, vilka sjukdomar man drabbades av. Det finns artiklar om samer, om finnarnas situation och det finns också artiklar som behandlar den konst som man såg i kyrkorna. Helt enkelt ett väldigt brett spektrum av ämnen. Ja, tack för att ni lyssnade. Den här podden är gjord av Riksarkivet.

[musik]